

PRZYDAWAĆ (496) *vb impf*

W inf: -daw- (43), -dâw- (24); -daw- *KromRozm III, GliczKsiąż, Leop, BibRadz, BielSpr, WujJud* (9), *WujJudConf, BudNT, ModrzBaz, Oczko, WujNT* (3); -dâw- *RejWiz, RejZwierz, SarnUzn, RejAp* (2), *GórnDworz, CzechEp* (10); -daw- : -dâw- *KrowObr* (1:3), *Mącz* (2:1), *RejPos* (1:1), *CzechRozm* (12:1), *NiemObr* (5:1), *SarnStat* (1:1), *drugie a jasne (w tym 1 r. błędne znakowanie)*; *w pozostałych formach:* -daj- (*w tym 1 r. błędne znakowanie*), -dâw- (*w tym 6 r. błędne znakowanie*).

Formy tematów praes: -dâw- (186), -daj- (184); -dâw- *BierEz* (2), *KlerPow, BielŻyw, GlabGad* (8), *RejPs, LibMal, SeklWyzn, MurzNT* (2), *KromRozm III* (3), *Diar, KrowObr* (27), *RejFig, BibRadz* (5), *GrzegRóżn, Prot, LeovPrzep* (4), *HistRzym, RejPosWiecz²* (2), *BielSat, KuczbKat* (4), *RejPosRozpr, BiałKaz, BudNT* (3), *KarnNap, ModrzBaz* (6), *NiemObr* (18), *KochPam, ArtKanc, ActReg* (2), *Calep* (6), *PowodPr* (2); -daj- *FalZioł, RejJóz, RejKup, GliczKsiąż* (2), *GroicPorz* (2), *Leop* (3), *KwiatKsiąż* (2), *OrzQuin* (2), *SarnUzn* (17), *GórnDworz, RejZwierc, RejPosWstaw, SkarJedn* (2), *SkarŻyw* (3), *ZapKościar, KochTr, Calep* (4), *Phil, WyprPl, LatHar* (2), *KołąkCath, WysKaz* (7), *JanNKar, JanNKarGórn, SkarKaz* (3), *GosłCast* (2), *KlonWor*; -dâw- : -daj- *LubPs* (11:4), *BielKron* (4:1), *Mącz* (13:7), *WujJud* (16:3), *CzechRozm* (2:34), *Oczko* (2:1), *CzechEp* (9:40), *WujNT* (15:11), *SarnStat* (4:18).

inf przydawać (73). ◇ *praes 1 sg przydawać* (21), *przydaję* (14). ◇ *2 sg przydawaś* (8), *przydajesz* (2). ◇ *3 sg przydaje* (105), *przydawa* (79). ◇ *1 pl przydajemy* (13), *przydajem* (1) *KwiatKsiąż*, *przydawaemy* (6). ◇ *2 pl przydawacie* (16), *przydajecie* (2). ◇ *3 pl przydawają* (35), *przydają* (23). ◇ *praet 3 sg m przydawał* (11). ◇ *1 pl m pers -smy przydawali* (1) *SeklKat*, *-chmy przydawali* (1) *BibRadz*. ◇ *3 pl m pers przydawali* (9). ◇ *fut 1 sg m będę przydawał* (1). ◇ *imp 2 sg przydawaj* (6). ◇ *1 pl przydawajmy* (2). ◇ *2 pl przydawajcie* (1). ◇ *con 1 sg m bym przydawał* (1). ◇ *3 sg m by przydawał* (5). ◇ *1 pl m pers byśmy przydawali* (3). ◇ *2 pl m pers byście przydawali* (2). ◇ *3 pl m pers by przydawali* (3). ◇ *impers praet przydawano* (5); -âno (4), *BibRadz, ModrzBaz, NiemObr* (2); -ano (1) *WujJud*. ◇ *con by przydawano* (2). ◇ *part praes act przydając* (23), *przydawając* (21), *przydający* (1) *SarnUzn*.

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII w. s.v. przydać.

1. *Dokładać, dodawać czegoś powodując zwiększenie ilości lub różnorodności, wzbogacać dodatkowo o taki sam lub inny element, uzupełniać; addere Vulg, PolAnt, Mącz, Modrz, Calep, JanStat, Cn; adicere Mącz, JanStat, Cn; adhibere, coaddere, subiungere Mącz, Calep, Cn; augere Mącz, Cn; affingere, superaddere Calep, Cn; apponere, impendere, subnectere Mącz; superordinare JanStat; adiungere, astruere, coadicere, superadicere Cn* (397) : *Impendo, Nákładam/ kładę/ przidawam. Mącz* 289a, 92a, 151c, 162a, 310a; *Addo – Przicziniam, Przidawam. Calep* 22a, 23b, 209a, [1017]b, 1030b.

przydawać co ku czemu (1): *Subnecto, id est, subiungo, To k temu przifádzam/ przidáyę/ przipominam/ też podwifúzuyę/ podpinam. Mącz* 244b.

W przeciwstawieniu: »przydawać ... wymować« (1): *Addendo deducendoque, Przydáyąc y wymuyąc. Mącz* 92b.

a. *O rzeczach materialnych i wielkościach wymiennych* (12) :

α. *Dawać komuś lub na jakiś cel [co]* (3) :

przydawać komu, czemu (2): IEden kiedy ízedł w drogę/ [...] Y nálażł wor orzechow/ iądrká wízytki wybrał/ Księdzu potym íkorupy ták y z worem oddał. Rzekł/ otoż małż nápoły/ á ielzczęc náddawam/ Abowiem więcey łupin/ y worci przydawam. *RejFig Ee2; Parapherna, vel Paraphernalia, Wypráwá/ to yeft ízáty/ klenoty/ y yníże domowe íprzety które przidáyą połágowi. Mącz 277a.*

Przen [do czego] (1) : Zdziewictwá powołał ią [*Dorotę*] Pan Bog ná męczenítwo/ do wieńcá zlíliey/ ten tełz z czerwoney rózey przydáiac. *SkarŻyw 124.*

β. Dodawać składnik (o sporządzaniu lekarstw) [czego, ile czego] (2) :

przydawać do czego (1): przydawaią do piérwíżego háuftu álbo mánnny/ álbo firopi rofati folutivi vncią iáką *Oczko 20.*

przydawać ku czemu (1): Ale lepiej ítey Haleny piłulek požíwać Ktore zową powietrzne/ bo tham przydaią ku tey Halenie Mirry y Szafranu *FalZiół III 2d.*

γ. Przyłączać terytorium [co do czego] (1) : Gdyż oni [*księża papiescy*] [...]/ nie mogąc być nigdy nálfyceni/ [...] oto ielzczę co rok przyczyniáią y rolą do roley/ wieś do wśi przydawaią *CzechEp 50.*

δ. Używać dodatkowo lub nakazywać użycie [w tym: co, ile czego, czego (po przeczeniu)] (4) (5) : [*stary wąż, tj. szatan*] náczynił y poítáwił z ludźi drugich Kryftułow/ ále íż w nich nic nie było pewnego/ przeto im przydał wodę czárowaná/ á gdy y thá nic nie pomogłá/ otho przydáwa Sol/ y popiół/ y ínłze rzeczy ítworzone *GrzegRóżn Ev.*

przydawać czego (1): Okázále goduią w potráwach dla rołkofzy/ á winá przydawaią áby żywoty vwefelili [*Eccle 10/19*]. *BielKron 82.*

przydawać do kogo, do czego (3): *KrowObr 80v [2 r.]*; W Żydowłkim íthoi/ Z przymierzem íoli/ dla tego íż íol nie dopułzcza żadnego nákáżenia/ ábo íż theż do ofiar záwždy ią przidawano *BibRadz I 241a marg.*

Szereg: »nie przykładać ani przydawać« (1): kiedybyście w íámym Kryftufie S. Bożym/ vzdrowienie dułzne y cíelełne/ [...] pokládáli [...] tedybyście do Kryftuía/ Oleiow/ [...] Soli/ Piwá/ Iábłek/ y ínłzych rzetzy wymyflonych/ nieprzykládáli/ áni przydawáli/ iáko przydawacie *KrowObr 80v.*

Przen (1) :

Zwrot: »olej na ogień przydawać« = *podsycać ogień* (1): Iełli Ceres Bogini/ s cudnoócią przeftáwa/ Ielzczęc więcey oleiu/ ná ogień przydáwa. *BielSat D3.*

ε. Powiększać o wielkość mierzalną [co] (1) :

Zwrot: »nad prawą wagę przydawać« (1): Superpondium, Nádwáżenie co zwłázczá nád práwą wagę przydawáyą. *Mącz 434b.*

b. O tekście mówionym lub pisanym; appingere, ascribere, superdicere, supericere Cn [*w tym: co, czego po przeczeniu (209)*] (334) :

α. Uzupełniać wypowiedź, tekst, dzieło, zbiór tekstów; dopowiadać, dopisywać (327) : *GliczKsiqz D5v*; Przydáie ná óftátek [*Jodokus Damuderijs*] íwoie widzenie/ áby złoczyńcá przed innymi mękámi/ naprzod był bit miotłámi *GroicPorz ii2*; I cółz ty thedy bluznierzu małż ielzłtze przydawać dáley? *KrowObr 178v*; Ezáiałz [...] Nápomina wierne áby vfáli w Pánu/ á przydáwa przyczynę przecż tho czynić máią. *BibRadz Is 26 arg, *5v*; *KwiatKsiqz H3v*; Bo [*św. Paweł*] názwawłzy to *Mysterium*

znaiomości mowi/ Bogá/ y przydaie wykład/ y Oycá/ y Syná. *SarnUzn* Gv, [G2]v, F8v; Przydawaacie zaś wykłady y Confessie fwe rozliczne/ ktore chcecie żeby nie inaczey iedno iáko łowo Boże wzyfscy trzymáli. *WujJud* 29; A dałby to Pan Bog/ byście tho z fercá mowili/ łatwiebychmy fie zgodzili: Lecz wy Excepcye fwoie przydawaacie/ á fobie ład nád Conciliámi zoftáwiaacie. *WujJud* 157v, 114v, 259; A ten tytuł/ ábo to opifanie Bog nád Bogi/ Pan nád Pány/ Bog wielki/ mocny/ y ftrálliwy/ czemu przydaiefz? *CzechRozm* 5v, 110v, 131; *ModrzBaz* 88, 99v; *CzechEp* 39, 110; Affingo – Przidawam, zmifzlam. *Calep* 39b.

przydawać do czego [w tym: bez dopełnienia bliższego (11)] (39): Nieprzydawaycie do fłowá/ ktore wam mowie/ áni vmnieyszaycie fniego [*Vulg Deut* 4/2] *KrowObr* 108v, 51v; *WujJud* 29 marg, Mm2; *CzechRozm* 34; *SkarJedn* 76; Wfzelka mowá Boża ieft wyczyściona/ y ieft tarczá tym ktorzy fie ná nie fpuzfcząia. Nie przydawayze do mow iego/ ábyś nie był ftofowan/ y kłamcá znalezion [*Prov* 30/6]. *CzechEp* 114, 114, 122, 138, 172, 232, 358; nie godziło fie tedy X(iędzu) K(anonikowi) cudze fłowá przypominaiąc [!]/ do nich z fwe⁸⁰ wymyłtu przydawác. *NiemObr* 123, 50, 82, 124, 132; Bárzo to mieyfce kole w oczy Kálwinifty. Y przetoż ie rozmáiicie pfuiá y fálfzuiá/ przydawaiąc do fłowá Bożego wykręty fwe. *WujNT* 386, 342, 378 marg, 890 marg, Yyyyy4, Bbbbbbb; *SarnStat* [1281]. Cf *Zwroty*.

przydawać komu (7): Ten Ammonius yednego czáfu gdy fie dowyedzyał/ że nyektorzy yego difcypułowye ná obyedzye yedno potráwy fiodkye yedli/ fyná fwego kazał náłożyć y yemu chłofte dáć/ mowyc mu/ że nigdy obyad dobry być nie może bez octu/ przydayac mu tho/ iz ku fiodkosci trzebá nyekyedy kwásnego. *GliczKsiqz* F8v; *ModrzBaz* 59v; *SkarJedn* 76; Mogłoby fie iefzcie wiecey ku tey rzeczy przyczynić: ále kto ná tym nie przefťanie/ temu y co wiecey prožno przydawác. *NiemObr* 120; *LatHar* 508. Cf »jeszcze przydawać«, »przydawać słowa«.

przydawać czemu [w tym: bez dopełnienia bliższego (6)] (21): *KromRozm II* x2v; to yeft obyczay kacyrfki/ ná cudzych wymyłlech nyeprefťawác/ Ale im co przydawác/ álbo co nowego/ choycy fprofťnieyfłego czáfem/ wymyłłác. *KromRozm III* C3; Coⁿfefsionifte Piłmu Bożemu zálie przydawaiá. *WujJud* 97v marg, 74v, 76 [2 r.], 87 marg, 87v marg, 90v marg, L14v. Cf *Zwroty*.

przydawać k(u) czemu [w tym: bez dopełnienia bliższego (2)] (35): *MurzNT* 56, 135v marg; *KrowObr* 55; *Leop* 3.Reg 22/19; *BielKron* 429v; *KwiatKsiqz* H3v; *Mqcz* 178b; *SarnUzn* B7, H; A gdy ták dofskonały był y ieft záwždy fam w łobie zakon/ on Boży wieczny/ iákom to z fłow twych wyrozumiáł/ ktory záwždy trwa: á coź potrzebá było Moyżefzow/ ku niemu/ piłany przydawác? *CzechRozm* 88v, 42, 49, 73, 163v; *ModrzBaz* 139; Ale rzecze [*ksiqdz kanonik*] [...] iz wedle *Pfal.* 32. Słowem páńfkim niebiofá fá wtwierdzone. Ku cze^{mv} teź przydaie dowod z Mądro. 9.a. y 2.Pet. 3.b. *CzechEp* 277, 63, 339; *NiemObr* 29, 136; Brácia [...] á wízák człowieczego teftámentu wtwierdzonego nikt nie łamie/ áni k niemu przydawa. *WujNT Gal* 3/15; *SarnStat* 276, 657, 940, 989. Cf *Zwroty*.

przydawać nad co (2): Nád połpolite modlenie godzin kápláńfkich/ Pány Maryey godziny/ siedm pfálmow y zá vmárle przydawał [*św. Antoniusz*]/ y rzadko to kiedy z potrzeby opuścił. *SkarŻyw* 412; *CzechEp* 63.

przydawać za co [= jako co] (2): iz przez duchá ś. nie rozumie [*Anjoł*] iedno moc Bożá/ przeto za iedenze wykład fłow fwych przydaie: y moc naywyzłzego zácmi tobie. *CzechRozm* 158v; *CzechEp* 407.

przydawać o kim, o czym (11): to co o Hipokritách przydawaćie ktoż nie widzi ná kogo przymawiaćie/ á iáko lámi łtan święty nie chrześciańskie łczyście y hydźicie. *WujJud* 212v; ná to co tám w trzecim wierłzu przydaie [*Izajasz*]/ o zakonie y łowie/ ktore z Syonu y z Ieruzálem wyniść miało/ nic práwie bączyc niechcá [*Żydowie*]. *CzechRozm* 111, 131; *ModrzBaz* 80v; Lecz gdy z drugiey łtrony w to co o Bogu y łynu iego *X(iqdz) K(anonik)* przydaie/ temu iuz nie wierzymy *CzechEp* 203, 275, 320; Tymi łłowy Nełtoryus łwoię opiniá wywodził/ przydawaiąc: o wtorey ołobie/ ktorá on λόγομ łynem Bożym názywał: iż ten nie złączył łię w iednę ołobę/ z człowiekiem Iezufem *NiemObr* 136; *WujNT Ioann 3 arg. Cf* »jeszcze przydawać«.

przydawać gdzie (56): A ták thu włáfnie przydawa w tey modlitwie Iż ci ktorzy łtrzegli ná dułżę moieł/ vczynili o mnie rádę łpoleczną *LubPs* A4; to iest ich [*łług kołciola*] prawdziwa łłuzbá y chwálá Boża/ też áby łie vłtáwicznie modlili zá kołciol łwięty. A thu [*Psalms* 134] przydawa známienite záłlubienie/ iż tym ktorzy ták vrząd łwoy pełnić á łprawowác będał/ że tákim Pan wiecznie błogolawic będye. *LubPs* dd3v, P4v, Q4, S4, Z2v [2 r.], Z3, dd3v; tám dáley przydawał/ iż łię thy wdowy mlóde potzeły náprzećiwko Kryłtułowi łełkotác. *KrowObr* 142v, 48, 67v, 73, 110v; *Prot* A2v; *SarnUzn* D; Przydawaiá tę Claufulę łpólciie w przyłiedze: Ták mi Pan Bog pomożł/ y wlyłcy łwięci. *WujJud* 61v, 20v, 197v; *WujJudConf* 74v; *CzechRozm* 50v, 111, 116, 168, 177, 185v; *CzechEp* 70, 77, 87, 148, 149 (10); *NiemObr* 90, 94, 170; Y ták áż do odpráwienia łełcidźiełát Zdrowych Máryi/ nabożełłtwo łwe prowadźicł/ [...] á ná początku káżdego dziełátká/ Paćierz przydaieł *LatHar* 525; *WujNT* 187; *SarnSat* 172, 224. *Cf* »jeszcze przydawać«, »przydawać łłowa«.

Z przylówkiem ilołciowym zastępującym dopełnienie bliłże [w tym: wiecej (2), wiele, namniej] (4): Bo gđzieby to niebyłó/ nigdyby był Pan Bog niezákázowál ták łrodzeł/ żeby áni przydawano namniey áni vmnieyłzanoł/ w tym to Práwie iego *WujJudConf* 74v; ále też do ich [*przedniejszych ołców*] piłm wiele przydawano o czym nie myłłili. *NiemObr* 124; Lecz iż łię o wierzeł/ [...] nie máłó piłáłó/ ná ten czás wiecey przydawác niechcę. *NiemObr* 180, 132.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem: to (33); iż, że (41), zaimek względný (10), jako(by) 'że' (3), aby, (i)żeby 'że' (5), zaimek pytajny (1)] (60): *MurzNT* 56; Przydawa też ná końcu/ iáko bożnicá záginác miałá *LubPs* P4v; Przydaie też ná końcu/ co zá chwálá miałá łie dzyác Pánu w łwięthym kołciiele iego *LubPs* Q4, A4, E4v, T2v; Powiadałzł/ iż Kryłtus zá nas dołic vtzynił/ ále kthemu przedłię przidawałzł/ iż nie dołic iestł wiedziećł/ y wierzyćł/ iż Pan Kryłtus vćierpiál *KrowObr* 55, 142v, 200; *GliczKsiqz* F8v; To iedno tu przydawamł/ że w Polłzce przyiázi Poetowie nie máiał/ y łá máłó wáżni. *Prot* A2v; czemu tákże Oyczá y Duchá s. bythnołł ktora łie też raz w perłonie Anyelłkieył/ áłbo też gołębiczeý pokázowálá zwác [*personá*] nie mam? Ktemu przydaiecył/ że [...] *SarnUzn* B7, G3v; *LeovPrzep* D, I4v; *RejPosWiecz*² 92v; *RejPosWiecz*³ 97; Coⁿfesiionłłte piłmu Bożemu przydawaiáł/ czego w nim nie máłz. *WujJud* 87 marg, 167v, 197v, 259; Co mowilzł iż Bogá nikt nigdy nie widziál: tedy y ia temu wierzę przeto też y to k temu przydaie [*lege*: przydaję] iż go Moyzełz nie widziál *CzechRozm* 49, 15v, 39, 42, 99, 118 (11); *ModrzBaz* 81, 139; *SkarJedn* 311; A co potym *X(iqdz) K(anonik)* zá łiodny dowod łwoy przydawa. Zeby to kiedy Ian ł. piłác miałł/ iż Antichriłł z łwoim dworemł/ miełzkanie łwe záłádzi ná piálku *CzechEp* 407, 33, 93, 96, 172, 215 (11); Wolałł tedy [*Eutyches*] ták wyznácł: Iż łyn Boży przedwiecznył/ [...] odmieniłł człowieczeńłtwo

w bołtwo: przydawaiąc y to/ iż podleyszta rzecz zacnieyszey/ wstępić musiał/ iako człowieczeństwo Bołtwu. *NiemObr* 139, 28, 29, 136, 170, 171; *WujNT przedm* 11, s. 187, 388; Statut o Reyełtrzech kupieckich/ [...] w mocy zołtawiszty/ to ktemu przydaiemy: Iż kupcy łami długów w reyełtrzech łwych napiłanych od łłachty/ niź trzy łatá wynidą/ máiá sie vpominác. *SarnStat* 276, 224, 989, 1071, [1281].

Ze zdaniem dopełnieniowym nawiązującym do dopełnienia w zdaniu nadrzędnym [w tym z zapowiednikiem: to (1); iż] (2): Którymi też słowy znacznie Bogá iedynego/ który iełt oćiec/ wytawia nam [ksiądz kanonik] przed oczy: gdy o nim to przydaię: iż mężá ktorego wzbudził od vmárłych/ to iełt Iezufá Chrystufá/ łędziá łwiátá połtanowił. *CzechEp* 275; *NiemObr* 136.

Z przytoczeniem [w tym z zapowiednikami: to (21), tak (3), ono (1); przytoczenie poprzedzone słowami: (tak) mówiąc (16), (ty itp.) słowa (38)] (130): *MurzNT* 135v marg; A wnet przydawa pod przyfyeęą [Chrystus] Záprawdę powyedam wám/ co kolwyek zwyżęcyę ná żyemi/ będyę zwyżano y w nyębye *KromRozm III* F4v, N8; Nadobne wypilanie Krolełtwá Kryłtułowego/ kthore záczyňa od łprawce krolełtwá tego. Gdzye mowi: Kzekł [!] Pan. A tu gdzye przydawa do Páná mego ábo Pánu memu *LubPs* Z2v, Z2v, Z3; Pan Kryłtus powieda mówiąc. Dármo mię chwał/ vtzac náuk y wftaw ludzkich. I iełtze przydawa ták mówiąc. Słepi łá [!]/ y łlepych wodzowie *KrowObr* 61v, 48, 67v, 73, 104, 110v [2 r.], 141v, 156; Gdy do Turká piłze [Wasył] przydawa k łwemu Tytułowi/ brátu náłzemu vmiłowanemu/ też to przydawa/ połyłamy k tobie náłzego wiernego/ etć. *BielKron* 429v; obádwa [Ojciec i Syn] łá *IEHOVA*. Częgo też potwirdza y druga przyczyná. Abowiem tu przydaię [Bóg] mówiąc: Którym cie wywiodł z ziemie Egipłkiey. *SarnUzn* D, B5v, C7v, E3v, E4, F8 [2 r.] (10); *LeovPrzep* F4; Bo ták tu mowi [Pan]: ktorzy vwierzą w mię przez náukę á kazanie tych to Apołtołow moich. Y przydawa/ áby też y oni iedno w nas byli. *RejPosWiecz*² 92v; *KuczbKat* 110; *WujJud* 20v; *BudNT* li3v; Bo łe dálze łłowá do Timoteułzá z tym wykłádem łácno łtołuiá/ gdy ták przydaię mówiąc: Włprawiedliwiony w duchu *CzechRozm* 40, 30v, 50v, 90v, 109v, 110v (17); A niżey potym przydaię *Erafmus*. Bádamy łię o tym częgo wiedzic nie możemy *CzechEp* 77, 40, 70, 87, 98, 130 [2 r.] (22); *NiemObr* 90, 94; *ActReg* 165; *Phil* L2; *WujNT przedm* 4, 13, s. 603; bo ták czyta Ieronim ł. [...] y zaráz przydaię. *Pro hac orabit ad te omnis sanctus* *WysKaz* 17, 24, 29, 30; *SarnStat* 172, 657, 696, 1269, 1297; *PowodPr* 66, 81; *SkarKaz* 80b; Iełli dáley niechcę iść/ prožno mię w tym winiłz. Dla tego więc przydaiá/ ábo *Exclufiuè* Práwni łudzie: ábo więc piłzú *Inclufiuè*. *KlonWor* 80. Cf »przydawać łłowa«.

Z połączeniem przytoczenia ze zdaniem dopełnieniowym [z zapowiednikiem: to; iż] (2): y Pan moy krzyżownikom łwym nie łaiáł/ ále zá ich grzechow odpulfzczenie modlił łię/ to przydaiąc: Iłz niewiedzá co czyniá *SkarŻyw* 566. Cf »przydawać łłowa«.

W połączeniach tautologicznych typu: przyda(wa)jąc rzecz (6), przydawać mówiąc (1): A Michal przidawayąc rzekl. Ba yelzczecz dzyw nyeyłcha [lege: dziwniejszá] powyem *LibMal* 1554/188v; *Leop* 3.Reg 22/19; *WujJud* 98v; A co przydaiá mówiąc: Ze Chrystus náłz nie przyłzedł pulzczác pokoiu ná łwiát/ ále miecz/ thedy y w tym prawdę mowiá *CzechRozm* 113; *NiemObr* 136; y prágnąc przerzeczoné Pręłaty/ Pány krolełtwá Polłkięgo/ w tym ártykule okołó obiéránia Królá/ nam równé

iáko rzeczono iestl vczynić/ to przydawáiąc obiáfniamy: Iż gdj vmrze Książę Litewłkié/ [...] *SarnStat* 1000, 1300.

W połączeniach szeregowych (8): *BibRadz* II 118b *marg*; Boć to iestl włáfnie przydawáć łłowu Bożemu/ y vmnieyřzác go/ á ná lewo łie odchylác/ fáłřzywe wymyřły/ y obłędliwe odřzczepieńřtwá/ iádowite á záráźliwe náuki łłowu Bożemu przeciwné/ łłowem Bożym okrywác/ y tym ie názywác. *WujJud* 76; Nád to/ bárzo wielka śmiáłość/ przydawáć co ábo wymowác/ ábo też ácz nic/ odmieniác/ z łłowá Bożego *CzechRozm* 13v, 69v, 138; *CzechEp* 232, 343; *WujNT przedm* 20.

W przeciwstawieniach: »przydawáć ... ujmowác (14), umniejszác (12), obcinać (2), opuszczac (2), odmieniác, wymowác« (32): *SeklWyzn* d4v; *KromRozm* II x2v; przydáli Wemřzalech wářzych nád rořkazánie Boże/ gdzie pan mowi: Nieprzydaway/ áni vmnieyřzay. To tylko tzyń/ co ia tobie rořkázuię. *KrowObr* 202, 51v, 108v, 151v; ktory iestl koniec á práwy cel zakonu/ do ktorego oni nic nieprzydawáli/ áni też od niego nic nie wymowáli/ ále wiernie oznáymowáli do czego łię on ciągnáł *BibRadz* I 353v, *Deut* 12/32; Czemuřz tedy tho czo Bog zámilczáł oni máią przydawáć? zwáłřczá iż Bog mowi: Przekłęty ktory przydáie álbo wymuie. *SarnUzn* G3v; *RejAp* 159; Heretici piřmo boże obcináią/ y do nie⁸⁰ łwe fáłřze przidawáią. *WujJud* 29 *marg*, 74v *marg*, 76 *marg*, 197v, Mm2; *WujJudConf* 29, 74v; *BudNT przedm* c3v; [Justyn, Ireneusz, Tertulian] łwoią Filozofią/ onę prořtą łczyřość mowy y piřmá Apořtollkiego/ wyłřpácác fárbuiác iá poczęli: [...] A to w tym iż przydawáli/ y wymowáli/ áby iedno do łiebie mogli ich co nawięcey z łřkoł pogáńłkich przytárgnáć. *CzechRozm* 20v; O czym nic niemářz w piřmie ś. Do ktorego/ iákoř ono y łam wřpominał/ przydawáć co ábo od niego wymowác/ wielka iestl śmiáłość *CzechRozm* 34, 14v, 34, 82v, 99; A iż ná łámey náuce Chriřtułowej łtárey y Apořtollskiej przeřstawamy/ ten iestl te⁸⁰ znák pewny/ iż łię nic nád nię nie domyřłamy: áni łię od nię ná práwo ábo ná lewo nie odchylamy/ wymuiác co ábo przydáiąc *CzechEp* 360, 122; o ktorych [biskupów] řwiádectwie y náuce węptić nie mamy/ áni do ich náuki/ nie tylko ludźie inřzy/ ále y Aniołowie przydawáć ábo wymowác nie mogá. *NiemObr* 50, 170; *WujNT* 342, *Apoc* 22 *arg*; *SarnStat* 1280.

Zwroty: »z głowy przydawáć« (1): De tuo isthuc addis, Z twoyey to głowy przidawářz álbo mówiřz. *Mącz* 78b.

»jeszcze (nadzwysz a. (nad to) co(ř) więcej) przydawáć« [w tym: k(u) czemu (7), komu (1), czemu (1), o kim, o czym (2), gdzie (1)] [szyk zmienny] (25): Przydawa też ielřcze ktemu [prorok]/ iáko oná boźnicá złych á niewiernych w niwecz łie obroćić myáłá *LubPs* E4v; Inřze bluznierřthwá opuřřtzam/ kthore tham ielřtze przydawáćie/ aby przed tym Zwonem [kořcielnym] vćiekał nieprzyiáciel *KrowObr* 103; Przydawáćie też ielřtze niemnieyřze bluznierřtwo ku temu/ kiedy thák do rąk kxiędzá nowego mowicie. [...] *KrowObr* 125, 58, 61v, 104, 156; thego przerzeczonego złáczenia skutki/ [...] przez pięć álbo łzeřć lat przyřřzlych nawięcey łie pełnić będá: ku czemu to ielřcze przydawam/ iż ludźie/ ktorym czáfu ich národzenia/ ná wřchodźie Słóńcá Lew známie niebieskie byłó/ [...] thákowi coř dźwiřnego będá chćieli wymyřłác. *LeovPrzep* D, F4; A temu wřzytkiemu przydáiemy ielřcze nádzwyrřz krociuchne zebránie wřzytkiey náuki Piotrá ł. *RejPosWstaw* [143³]; *BiałKaz* G3; ktorey powieřci łwey oto ielřcze podporę tę przydáią/ iż ták Mátheuřz 1. v 18. nápiřáł. *CzechRozm* 156v, 90v, 112, 145v,

156v; Ale niż rzecz tę łamego Chriftulá Páná dekretem zámknę/ to iefzcze przydawam. Naprzod/ iż rzecz [...] *CzechEp* 33, 63, 93, 98, 136, 201, 220, 336; *WysKaz* 24.

»nic (więcej *a. swego, a. z swego*) nie przydawać; nie godzi się, nie śmieć nic przydawać« [*w tym: do czego (11), czemu (6), ku czemu (1)*] [*szyk zmienny*] (*18:5:1*): *SeklWyzn* d4v; The łą łowá ktore mowił Pan do wślytkiego zboru wálłego/ [...] głośsem wielkim nic więcej nieprzydáiąc [*nihil addens*] *Leop Deut* 5/22, *Iob* 29/22; A thenći dobrze száfuię słowem Bożym/ ktory [...] nic nie opuścza [...] nic też nie przydawa z swego/ nic nie wymuie/ nie thárğa/ nie ciągnie gwałtownie *BibRadz* II 118b *arg*, *Deut* 12/32, I 353v; *GrzegRóżn* I4v; Bo iefli fie nic Piłmu przydawać nie godzi/ tedy pewna rzecz/ że wślytkie Luterkie księgi nic inżzego nie łą/ iedno prózną pracą y łzczerą zdrádą/ á zwodzeniem nędznego pośpolitego ludu. *WujJud* 75, 29v, 74v *arg*, Nn3v, Nn6v; *WujJudConf* 29; ná to pámiętác będę: że fie wiernemu do łowá Bożego nic przydawać/ áni też co od niego vimowác nie godzi *CzechRozm* 14v, 69v, 82v; [*Tertulian ukazuje*] iż fie nam nie godzi nic przydawać [*do Pisma św.*] wedle zdánia náłżego: máiąc Apofztoły Páńłkie powodem: ktorzy też nic swego nie przydawali: ále wiernie narodom to co od Páná wzięli podawali *CzechEp* 133, 114 [3 r.], 343; *WujNT przedm* 20, *Apoc* 22 *arg*.

»przydawać (te *a. ty(ż), a. one*) słowa(-o) (*a. słowko, a. wiele słow, a. dwie słowie*)« [*w tym: z przytoczeniem (38), z połączeniem przytoczenia ze zdaniem dopełnieniowym (1); gdzie (12), do czego (3), czemu (2), ku czemu (2), komu (1), przez kogo [= za pośrednictwem kogo] (1)*] [*szyk zmienny*] (*47*): *SeklKat* Cv; ábowiem ták powiadałz/ [...] I przydawałz iefztze thy łowá. I co pożytetzno iefth wierzyć iż nam zbáwienie náłze/ iefł przez łmierć Páná Kryłtułowę łpráwione? *KrowObr* 58, 124, 128v, 139, 156, 198; *BibRadz* *5v; Excipere lectionem sub praeceptore, yego łowá piłzác [!] które ku wykłádu á wyrozumieniu textu przidawa. *Mącz* 35d; *SarnUzn* F5v; Tu iuz fáłzuięcie Piłmo Boże/ przydawaíąc to łowko Sámeego *WujJud* 53v, 98v; Nie tylko lepak Greckie księgi niektore słowá przydawaíą/ ále też czáfem potrzebne rzeczy á prawdziwe opuścziáią. *BudNT przedm* c3v, *przedm* b8, cv; *CzechRozm* 40, 110v, 130; A ták iuz dálłze łowá I.M. przydawam/ ktore ták nápiłá [*Stanisław Farnowiusz*]. Czechowic lepak z podobną trzodą łwą/ ták to opák wykráca/ iż ten łyn Boży nie iefł Bogiem *CzechEp* 341, 220, 341, 342, 360, 381; Y trochę niżej ty łowá przydawa: Nayprzyłtoyniey nam w tákich rzeczách/ poddáwác rozum pod pośłufzeńłtwo wiáry páná Chriftułowey *NiemObr* 143, 32, 49, 60, 80, 85 (11); Więc po onych łłowiech Páńłkich: Káždy ktory fie gniewa ná brátá swego/ Graeckie przydawaíą te dwie łłowie/ Bez przyczyny/ ktorych nie było w łtórych księgách Graeckich *WujNT przedm* 12, *przedm* 4, 11, 12, 24, s. 186 (10); *SarnStat* 1273; *SkarKaz* 606b.

Szeregi: »i przydawać i dokłádac« [*szyk 1:1*] (2): Potym y to przydáię y tego też dokłádam: Iż to dálęko inżza iefł/ być w kłztálćie Bożym/ á być Bogiem. *CzechEp* 316, 98.

»przydawać albo (i) mowíc« [*szyk 2:1*] (3): *Mącz* 78b, 178b; Bo ták tu mowi [...]. Y przydawa/ áby też y oni iedno w nas byli. *RejPosWiecz*² 92v.

»przydawać i twierdzić« (1): Co łácno [!] y łam poznác moželz iż to błáđ/ y nie łádá łmiáłość przydawać y twierdzić to/ częgo nigdziey piłmo ł. nie mowi *CzechRozm* 39.

»przydawać i wyrażác« (1): która [*zgoda*] była [...] miedzy zamki Rádżiniém y Rogoźnem [...] / vczyniona/ áż do wzięcia y opánowánia ich przez Miłtrzá y Zakon iego/ 1431. To ofobliwie przydáiąc

y wyrażając [*addito et expresso JanStat* 847]: áby wízyłtkim ludziom y Kupcom [...] było wolno przedawác tákové rzeczy [...] przez żadného zátrudnienia *SarnStat* 1071.

»wywracać i przydawać« (1): A iż X(iądz) K(anonik) wywraca ty łłowá/ przyłzedł w ćiało/ tákowych łłow w prawdziwym texćie piłmá ś. nie máłz/ á kto śmie wywracać y przydawać niechay fię boi. *NiemObr* 162.

β. *O literach* (2) : Ale nie mowi [*Izajasz*] zgołá. Oto Almá brzemienna/ ále mowi: Oto tá Almá pewną białogłowę pokázuiąc/ gdy He przydáie ktore Grámmátycy zowá Háiedia rzecz przytomną pokázuiące/ A ták koniecznie do Máryey śćiągáć fię to nie może *CzechRozm* 133v.

przydawać do czego (1): Dla łkromności iednák, miáłto litery/ z/ którè do/ c/ przydáiemy, rychłéybym rzékł, żeby náđ/ c/ położyć punkt miáłzy tym łpołobem/ ć/ ábo więć ták/ ć. *JanNKar* E2v.

γ. *O wymowie spółgłoski [czemu]* (1) : Znák ten/ ' / literá nie iest/ ále kázzdei literę náđ ktorą łtoi/ tęń dwięk/ i [*tj. zmiękczenie*]/ pżydáie. *JanNKarGórn* G3v.

δ. *O dodatkowym członie nazwy* (4) : á potym y drugie názwilko/ to iest Bethulę przydáie/ częgoby iście nie trzeba było przydawać/ gdyby Almá/ łłowko to fámo przez fię dziewicę nienárułzoną znáczyło. *CzechRozm* 130, 130, 130v.

c. *O abstraktach (wartościach duchowych, uczuciach, doznaniach, działaniach i zjawiskach)* [*w tym: co, ile czego, czego (po przeczeniu)* (30)] (38) : Czemu dzieciom wino nie łłuży. (–) Bowiem one máiá dołić ognia przyrodzonego y wilgotności dołtateczney, przeto nie trzeba im przydawać więłżzego ognia *GlabGad* H; wćzem [*zaprawianiu potrawy słodkiej octem*] ich [*kucharzy*] rodzicy miłuyąc dzieći łwe náłłáđowác máyá podczas theż ku miłosci yákoby łlodkyey rzeczy/ wzbyeránya [= *karania biciem*] nyeyákye myáłto octhu nyechayby przydawáli. *GliczKsiąż* F8; Gdyż bláłku nie potrzebá przydawać gdzye złoto/ Sámo fię záwždy błýłczy *RejWiz* 91v; Tá k on [*Antychryst*] włzędzie przyczyniáł do Bogá iednego żywego/ iftność łwoię troiáką (*marg*) Przydawał włzędzie Antykryłt łwoie. (–) *GrzegŚm* 6, 29 *marg*; *WysKaz* 22; A że ná Krzćie przydawáno Exorcizmy/ świádkowie łá; *Gregorius Nazian.* [...] *Ambrosius* [...] *Augustinus WujJud* 168v, 167; A ia prołzę áby to [*wydłużanie siedzenia w wodzie cieplicznej*] było nie znáglá/ ále od máłá poczáwłzy/ záwždy co przydáiac/ tedy łatwie vhá mowác á odiác/ iestłiby co z tego niełpodżianého przyłzł/ możem. *Oczko* 27v; *ActReg* 101.

przydawać czego komu, czemu (3): *RejAp* 42v; tedy/ co by to zá rozum/ łuche łufzyć/ á ćieplému ćieplá/ ku zbytku przydawać? *Oczko* 13. *Cf przydawać czego komu czym.*

przydawać czego komu czym (1): Przeto Choráżowie y drudzy przełoženi máiá być łercá dobrego/ łprawni/ nie vkázowác po łobie połtawy trwożoney iedno wełołá/ przydawać wízyłthkim dobre y myłli twará wéłołá *BielSpr* 6v.

przydawać do czego (2): Exorcizmy kościelne [*tj. księža w egzorcyzmach*] łá z piłmem świętym zgodne: ktore do imieniá Pána Iezufowego przydawáiá połty y modlitwy rozliczne/ ná wygnánie czártow. *WujNT* 72; *SkarKaz* 312a.

przydawać komu, czemu (7): *Mącz* 20b; Zá temi tedy ktorem wyliczył cnotámi/ włpániáła myłł idzie/ y nieczo im przydáie ozdoby/ ále oná łámá przez fię nie żywie *GórnDworz* Ff8, K4v. *Cf przydawać czego komu, czemu; czemu czym.*

przydawać czemu czym (1): Gdyż łámo łowo Boże trwa ná wieki: iest [...] ták dołkonáte/ žemu [!] czyłtości y swiátłá do prawdy y dołkonáłości/ ludziom przydawać namniey/ z rozumu łwego/ Filozofią/ Loiką y dowćipem nie trzebá. *CzechEp* 139.

przydawać k(u) czemu (5): [Pan] ku łwym [obietnic]am przydawa znáki dla náłzey mdłóści/ áby nas tim więcey pobudzał y vtwierdzał. *BibRadz* I 5d *marg*; *OrzQuin* T4; *RejPos* 32; ku teyże łáłce BOżey vczyńkow náłzych przydáwać nie trzebá? *CzechRozm* 216v, 71v.

Z przysłówkiem ilościowym zastępującym dopełnienie bliższe (1): oni [Żydowie] [...] ták wiele y ták długo/ ku onemu nabożeńtwa [Szabatowi] przydawáli/ że potym łowo Boże/ y Bogá też łamego opuściwłzy/ do bálwánów łie vdáli. *CzechRozm* 71v.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem: to (1); że (1), zaimek względny (1)] (2): *KrowObr* 197; [do księżny *Shuckiej*] áleś też przeciw Małżonkowi łwemu znák prawdziwey á nieodmienney miłóści nienárułzenie zápieczętowałá. K temu przydáiac y to żeś koniecznie W.X.M. kazanie to [...] mieć chćiałá. *WysKaz* X3.

Podmiotem jest tekst (1): A rády też niektore przydáie Ewángelia: á to co zepłowáli Pháryzeufzowie/ to nápráwuie. *SkarKaz* 311b.

W przeciwstawieniach: »ujmować, odjąć ... przydawać« (2): A włłákoż nye ták łye to yednocenye [kościół] ma rozumyeć/ iżeby on [papież] záwždy rozne á łporne zgádzáć myał/ yáko yednacze myędzy ludźmi czynyá/ nyewinnemu nyeco wymuyáć/ á winnemu przydawáyáć *KromRozm III* N4; *RejAp* 42v.

Zwrot: »nic swego nie przydawać« (1): Iełłiz tedy ták w vzywániu iej [*Wieczerzy Pańskie*] trwał [Kościół]/ pewnie nic łwego nie przydawał. *RejPosWstaw* [143⁴].

Szeregi: »okazować a przydawać« (1): Augere magno cumulo beneficium, Co dáley to więcey dobrodzieyłtwa komu okázowáć/ á przidawać. *Mqcz* 20b.

»przykładać, przydawać« (1): Rokázuiie tedy nam Pan *IEZVS*, ábyfmy [...] do zwierzchowney łprawiedliwóści wnątrzną przykłádáli/ do vczyńkowej y ręczney łerdeczną przydawáli. *SkarKaz* 312a.

»przydawać a przysparzać« (1): á temu [wiernemu człowiekowi] ielzće záwždy obiecuie [Pan] przydawać á przyłparzác bogáctwá tego [tj. łask pańskich]. *RejAp* 42v.

»zmyślać i przydawać« (1): áni Piotr/ áni Márek Swięty/ tych káłkow [tj. tekstów modlitw i śpiewów] przydáli/ ále ie Papieżowie według zdánia łwego łmyłáli y przydawáli. *KrowObr* 195v.

Przen (2) :

przydawać do czego (1): Słuchayże iż to vbior ma być z vłprawiedliwienia swiętych/ ále nie tylko s łamego iednego. [...] Ale kthoby tego wdzyęczen nie był/ á nie przydawał też zá pomocą Pánłką inych vbiorow do tego vbioru/ tedy y thenby co napřednieyłzy vbior á klenot mułiał zgináć iemu. *RejAp* 158v.

przydawać komu (1): Y tá grá ták tu idzie trybem nieodmiennym/ Tobie że łczęścié do tąd było nie przemiennym/ Przydáiac więcey dobrá/ niżli przeciwnóści *GosłCast* 37.

α. *W konstrukcjach oznaczających zwielokrotnienie (6)* :

przydawać co do czego (1): ludzie sobie nadmogli, wyciągnęli się wielkimi kosztami przyszło by im zciężskością znowu się wtym ogłodzeniu y zniszczeniu wielakraiow ywyciągnieniu swym takprętko ziezdac y koszt dokosztu, ktorego już drugim niestanie przydawać. *ActReg* 134.

przydawać czego czemu (1): [bogacze i mocarze] wiedzą że w grzechách krom skruchy vmierájący do pieklá idą/ gdzież ná wieki będą męczeni. A wżákoż oni te⁸⁰ niedbájąc grzechow grzechom przydawáią. *HistRzym* 98.

przydawać czego (po przeczeniu) do czego (2): *RejZwierz* 6; *ModrzBaz* 10 cf *Przysłowie*.

przydawać czego (po przeczeniu) ku czemu komu (1): [Bóg] nie kazał zaráz po vrodzeniu obrzezowác [dziatek]/ áby im thák bolu ku bolowi fwieżemu nie przydawano. *SarnUzn* C3.

przydawać czego a. co ku czemu (1): Ołtáteczny łłopień ielt onych ludzi/ ktorzy chociaż nietylko niezáluią zá grzechy y wyłtępności/ ále też złości ku złościom przydawáią/ przedsię niewłtydáią sie człęto grzechow odpulfczenia od Pána Bogá prośić *KuczbKat* 360.

Przysłowie: *RejZwierz* 6; ábowiem ten wiek [tj. młodość] gorącością łobie wrodzoną pała: niepotrzebá ognia do ognia przydawać *ModrzBaz* 10.

d. *W obliczeniach matematycznych: sumować [co ku czemu] (1)* : A ieflibyśmy mieli temu podobnego złączenia czekác/ miáloby wynidż práwie do niego ósm fet lat: ktore látá przydawáiąc ku látom tego złączenia [!]/ czyniłyby łżeść tyśięcy czterzyłtá lat. *LeovPrzep* Fv.

2. *Przydzielać, wyznaczać na pomocnika, opiekuna, towarzysza; adiungere JanStat [kogo, co (a. Przen)] (17)* : A łtárfze nád łzpítálmi y iáko dozorniki czynił [św. Chryzostom] ty kápłany/ ktorzy żon nigdy nie mieli. przydáiąc y lekarze/ ktorzyby zdrowie chorych vbogich/ opátrowáli. *SkarŻyw* 87.

przydawać do czego (3): A iżby więcęcy Aktorem niezdydzilá pozwana łtroná/ tedy čás *per quindenam*, to ielt zá dwie Niedzieli náznáczáią (y Woźného do tego przydáią) *SarnStat* 803; Przydáią więc dla cautele z práwá Woźného álbo Komorniká álbo y Deputatá Szłáchćicá: do łpráwiedliowości, do Viziiéy, do pomiárów, wydánia kmiecych rzeczy, etc. *SarnStat* 1276, 1196.

przydawać komu (2): Woźny Ziemiłki w onym Woiewództwie będzie mógl wżyłtkie wrzędy łwe powinné wykonywác/ chociażby go téż vrząd żaden łtronie do tego nie przydawał *SarnStat* 1196, 275.

przydawać ku czemu (1): pracą y pilność wżyłtkę wespółek z Celniki/ które wam ku téy pracęy łtrzezeniu przydáiemy/ czynicie *SarnStat* 275.

Przen (2) :

przydawać do czego (1): A toż to namocnieyłze y napotrzebnieyłze Krztu łwiętego lekarłtwo/ náłz miły Pan w wodzie włtáwíc nam raczył/ do ktorey téż Duchá łwego łwiętego przydawa/ okázuiąc dziwną moc łwoię *KarnNap* B.

przydawać komu ku czemu (1): Ktory [Chrystus] pothym łam ku temu znákowi wody miál wiernym łwoim przydawać Duchá s. *RejPos* 153v.

a. *O Chrystusie i łwiętych jako orędownikach do Boga [w tym: do kogo, do czego (9)] (10)* : tze mułz tedy inłze iednatze y przytzyńce/ przydawałz do niego [Chrystusa]? *KrowObr* 209, 209 [2 r.], 209v, [246]; Bo iefli z łálki Bożey [jesteśmy usprawiedliwieni]: á coż potrzebá było do tey łálki przydawać Chriłtułá z iego męką. *CzechRozm* 216v, 122v.

W połączeniu szeregowym (1): przyłz sie tego aby Kryftus sam tylko był doftátetny Iednatz y przytzyńcá/ przeto tefz Święthe vmárle/ do niego przyładzafz/ przyłatzafz/ y przydawałz. *KrowObr* 208v.

Zwrot: »na pomoc przydawać« (1): oto Święci vmárli łą inłzymi y drugimi nálzymi Iednatzami y przytzyńciami do Bogá/ [...] á iefli tefz ty [*Chrystusie*] co możefz tedy cie ná pomoc przydawamy/ ábowiem więcey świętym vmárłym dufamy á niłłli tobie. *KrowObr* 209v.

Przen [co] (1) :

Zwrot: »do pomocy [czyjej] przydawać« (1): A iż łámey Pánnie Máryey niedufacie y niewierzycie/ przeto do iey pomocy/ włzytkich świętych przytzyńę przydawacie *KrowObr* 168.

3. Pomnażać, zwiększać ilość, intensywność lub wielkość; *adicere* Vulg; *afferre, alere, aspergere* Mącz; *reddere* Modrz; *adduplicare, conduplicare, duplicare* Cn [w tym: czego, ile czego, czego (po przeczeniu) (41)] (42) : Mieyłce y čász częłto śmiáłości przydawa. *BierEz* K2; Ciepłó [...] fubtilnoć czini á łłodkoćci przidawa. *GlabGad* C7, F6v, K; *BielKron* 93v; Magnum adfert momentum, Wiele ważności przidawa/ wielmi bywa požiteczno. *Mącz* 230b, [305]c; Wino záifte tákie ma przyrodzenie/ iż ludzi naprzod czyni wefóle/ potym [...] dodawa dobrej nádzieie/ [...] potym gdy go iefzcze lepiej náchyli/ przydawa wńoćci/ śmiáłości/ do mowienia y czynienia pńedkoćci *ModrzBaz* 52; ábo więc bym iáko nie przydawał żalu wiefłzého/ włpominając przygody nieščęfne bráciéy fwoiéy y przyaciól. *OrzJan* 122.

przydawać komu, czemu (20): [*małpa mówiła do liszki*] V ciebie iefł wielki ogon/ Do łámey ziemie rozciágnion: Vdziel mi go połowicę/ Bych zákryłá fwą grzełznicę. Coć po tákowej długoćci/ Iż ci przydawa ciężkoćci *BierEz* R2v; Też gdy wzrzáł [*Diogenes*] iednego młodziencza na twarzy łzkaradego, ale obyczaiow dobrych y rzekł, dobrota dułze iego wiele krafi, iego twarzy przydawa. *BielŻyw* 74; Czemu łtyrim [!] wino łłuży. (–) Bowiem ono zagrzewaiąc przydawa im ciepła przyrodzonego *GlabGad* H; Abowiem iż ona łama [sól] z łiebie iefł ołtra [...] przetho kałdey rzeczy łmaku przydawa wczefłnoćciá przyłipania. *GlabGad* I7v; *RejPs* 145 *marg*; A łnadz więczey moia pani/ twey zwirzchnoćci przyłtoi Nie przydawać temu łtrachu/ kto łie tak y łam boi. *RejJóz* C6, F2v; w długich dnyoch chowáłz tu krolá náłłego/ Przydáyąc mu zacnych lat y w narodzyech yego. *LubPs* O6, I3; *Horrifico*, Strálfzę/ boyáźniew komu przydawam. *Mącz* 158b; *Aspergit hoc mihi molestiae haec epistola*, Przidáye mi niemáley troski y łmutku ten łifł. *Mącz* 404a, 407c; Táłke y Kredó Apołłolkie namniew obrony im [*kacierzom*] tu nie przydáie. *SarnUzn* G3; *RejZwierc* 85v; *BudBib Eccli* 50/11; *KochTr* 8; *WyprPl* Cv; á członkom ciáłá ktore mniemamy być niepoćciwłze/ tymże wiefłzey poćciwoćci przydawamy *WujNT* 1.*Cor* 12/23; *SiebRozmyśl* H4; Gdy młódzieńcá włpominałz/ bólu mi przydáiefz. *GosłCast* 28.

przydawać czym (4): łuna kxiężyczowa ma w łobie moc dawania wilgoti kałdey rzeczy y zagrzewania acłzkolwiek taiemnego, ktorim mięłó martwe wolno zagrzewa y wilgoti przydawa, á tak czyni załmierdzenie. *GlabGad* H4, I7v; Co nam ten Płalm okázuie. I. Pobudza á wtwierdza y przidawa wiári nadobną obietnicá o ráthunku Páńłkim. *LubPs* cc2v *marg*; Iefcze łobie tym płáczem żalu przydáiefł *WyprPl* Cv.

Z przysłówkiem ilościowym zastępującym dopełnienie bliższe [więcej nad co] (1): Ego autem semper sperabo: et adiciam super omnem laudem tuam. A wżakoż ia zawżdy w tobie będę miał nadzieię/ á będę przidawał tim więcej nad chwałę twoię. *WróbŻołt* 70/14.

Szereg: »przydawać albo przyczyniać« (1): cohonesto, Czci przidawam álbo przicziniam. *Mącz* 157d.

Przen (9) : wżelka gorzkość ma w łobie moc zagrzewaiącą, takže im więcej iey gdzie bywa tam theż więcej zapala, ktore zapalenie liły przydawa. *GlabGad* E6v, H2v; *Exercitatio alit vires*, Cwiczenie sýł przidawa. *Mącz* 7a; Krzyk w okręćie/ á chmury nocy przydawaią *KochPam* 85; *KołakCath* B2v.

przydawać czemu (3): Oto zas maią [*Litwini*] nowe welfelé/ Ktoré iým przidawa sertza wielé: Ze za pana otrzymali Krolewitza. Sigmunta Auguřta prawého dziedzitza. *KlerPow* 2; takže theż pokarm świętego Ciála Pánłkiego/ nietylko duřę pořila/ ále iey też mocy przydawa *KuczbKat* 180; *WujNT Philipp* 1/17.

przydawać czym (1): A wřłakoż nawálność rzeki v myřłtá řwyętego/ Nye czyniąc nic řłkody řadney/ welfela wyęřłęgo/ Przydawa byřłtrořcyą řwoją z řłłki Páná tego *LubPs* M3v.

4. *Sprawiać, że coś stanie się czyimś udziałem; ingenerare Mącz; addere Modrz [co]* (13) : Powieść nie wedle czáfu ielł iako muzyká w řmętku/ á karánie y naukę przydáwa mądry wedle czáfu. *BibRadz Eccli* 22/6; *ArtKanc* L13.

przydawać komu, czemu (7): O obraziech/ to rozvmiem/ ielłi im nieprzydawaią iakiei chwały/ mogą być wdomv bożym *SeklWyzn* g2v; Przeciw Egipczykom kthorzy Zydy ktemu przywiedli że w nich duřńanie mieli/ przydáie [*Bóg*] poćiechę Zydom z návrocenia zaś do Ieruzálem. *Leop Is* 18 arg; Wřkazaleř ku mnie y oznaymięř dáiac znác v řiebe [!] wielkość złotá/ tym nam więřłzą chuć przydáiac/ ábyřmy tám dla niego iecháli. *BielKron* 124; abowiem [*męřczyřni*] przez to tańcowanie [!] y ciało czwiczą/ y wielką członkom ochotność a chypkość przidaią *KwiatKsiąř* P3v. Cf *Zwroty*.

przydawać ku czemu (1): á myękkye y rořłkořłne wychowánye sił řadnych nye tylko w mocy ku członkam/ ále też y ku rozumowi przydáwác nye może. *GliczKsiąř* E5.

przydawać na kogo (1): A my przez miłořcz/ a wiare Przichodziem wřlyřczy wte miare. Is yego [*Pana*] meky pozytky Przidaią na nas vzythky. *RejKup* m7.

W *przeciwstawieniu*: »odejmować ... przydawać« (1): on řzczeńřliwy y błogořłáwiony řywot [*po řmierci*]/ nietylko iey [*řmierci*] řadność řwoię odeymuie/ ále też iey wielce pořádáną řliczność przydáie *WysKaz* 44.

Zwroty: »nic ([czego] a. sam przez się) nie przydawać [komu]« (2): Abowiem zapowiedź nic Práwá nie przydáie nikomu/ iedno tylko czyni pohámowanie řtátku czyiego *GroicPorz* ee2; Lecż te řpráwy tákowe řą/ iř w tych rzeczách/ ktore z řnřzemi řpolne miewamy/ rownořci/ nic řáme przez řię nam zacnořci nieprzydawaią [*nihil per se nobis precii addant*] *ModrzBaz* 42.

»przydawać pobiedkę [= zachęćę] [komu do czego]« (1): [*Posłowie mówili do króla*] Bo i Pan Bog, mřciciel takowych niesprawiedliwořci, tak rozlicznych niepobořnořci dłużej ręki swej nie zatrzyma, aby karanim swoim nas omieszkać miał, do ktorego Mu wielką przydawamy ku złořciam tym pobietkę słowa Jego řwięętego [...] wřgardzenie *Diar* 21.

Szereg: »przynosić albo przydawać« (1): Ingenerat praecipuum quendam amorem in eos qui procreati sunt, Przinośy álbo przidawa ofobliwą miłość przeciwko tym. *Mącz* 143d.

5. *Nadawać, ustanawiać, wprowadzać; adicere JanStat, JanPrzyw; apponere JanStat; addere JanPrzyw [co] (9)* :

przydawać komu, czemu (6): *ModrzBaz* 118v; *ZapKości* 1582/40v; Naprzód co łie przednieyżych Artykułów dotycze/ które z tych dwu Narodów Polłkiego y Litewłkiego czynią ieden lud/ y iedno ciáło: á temu ciáłu iednę głowę/ y iednego páná Królá/ y iednę tákiéż Rádę łpólną przydáią. *SarnStat* 1011, 53, 888, 952. *Cf przydawać czemu czym*.

przydawać czemu czym (1): tákowy liłt y wltáwę/ łáłkę y pozwolenie máiąc wdzięczné y cále [!] władzą náłżá Królewłką moc mu przydáiemy *SarnStat* 957.

przydawać na kogo (1): á nád to winę dwoiákiéy káźniéy przydawamy ná té/ którzy ináčéy czynić będą *SarnStat* 943.

cum A cum inf (1): a yemu [*Jurkowi*] przidaye [*pan*] te wolnocz lowycz riby do stolu yego. *ZapKości* 1582/40v.

W przeciwstawieniu: »odrzucac ... przydawać« (1): wlyżłtki łpráwy łczyrości/ wkládnosci y prołtości łtarádawney zniłzczáły/ gdyż iedny/ [...] bywáią wywráćáne/ drugye ábo dobrowolnie niłłczéią/ ábo ie chytrościá odrzucáią/ á inłze przydáwáią. *RejPosRozpr* c3v.

Zwrot: »przydawać mocą przysięgi« (1): (*nagł*) Temuz [*statutowi*] podobny Zygmuntá Królá. (–) To przydáwáiąc mocą przysięgi [*adiicientes iuramenti ... autoritate JanPrzyw* 49]/ [...] wlyżłtkie przerzeczone wolności [...] miec y záchowác ná wieczné czály [...] mocno miec chcemy. *SarnStat* 163.

Szereg: »przykłádac i przydawać« (2): Przywileie [...] ninieyżym Przywileiem odnawiamy/ wtwierdzamy/ pochwalamy/ y wieczną im moc przykłádamy y przydáiemy [*apponimus et addimus JanPrzyw* 11]. *SarnStat* 53 [*idem*] 888.

6. *Stwierdzac coś o kimś lub o czymś, przypisywać coś komuś lub czemuś; appingere, ascribere, assignare, attribuere Calep [w tym: co komu, czemu (6)] (8)* : Coż to mowicie: Iákoby P.Bog miał iáką niepráwość w łobie/ niekáżećie mu wliłżey niepráwości przydáwác? *WujJud* 65; *WujJudConf* 65; [Cokolwiek jest i wielkości, I dobroci, i mądrości, Gdy to wszystko w Ojcu trzymam, To też Synowi przydawam *WierzNauka* 201].

W przeciwstawieniu: »ujmowác ... przydawać« (1): (*marg*) Litwin niczym Polakowi nierowién. (–) Nie vymuię tu áni przydáię nikomu nic/ tylko o rzeczách mówię/ ták iákó łámé w łobie połtánowióné od Bogá łą *OrzQuin* Q3v.

Zwoty: »nie przydawać nic« (1): *OrzQuin* Q3v *cf W przeciwstawieniu*.

»przydawać onymi słowy« (1): Náđ tho/ Dawid Prorok przydawa y moc Angiołom/ onymi łłowy: Mocni w łile/ czyniący przykazanie iego. *KuczbKat* 20.

Szereg: »przypisowác, (i) przydawać« [*szyk* 3:1] (4): tzemu im [*diabłom*] błogołławieństwo/ y załługi zywota wietznego przipiłuielz y przydáwalz? *KrowObr* 93, 81; Appingo – Przidawám, przipiłsuię. *Calep* 83b, 112b.

7. *Używać, stosowác [co] (3)* : Zalię gdyby po wywiedzieniu płodu: niemocz przyrodzona zbytnia była, Tedy przydawać takie lekarzłtwa czoby to załłanawáły. *FalZioł* V 34v, II 17c; [*twarde*

guzy miarkujemy olejkim] do miękczenia przydawaiąc *axungias, medullas*, [...] albo *linitum*, które Montagnáná záléca *Oczko* 17.

8. *Dawać jeść [czemu (żywotne)] (1)* : Oni tám go [*wołowie jelenia w chlewie*] zátáili/ Siánem rogi przyłożyli: Y łługá ien im przydawał/ Ieleniá támó nie widział. *BierEz* R2v.

9. *Zwroty o różnych znaczeniach (6)* :

»(pracej i) pilności przydawać« = *starać się; anniti Mącz; operam dare, laborem impendere, studere, studium adhibere Calep [w tym: do czego (1)] (5)*: *Desudare atque elaborare in re aliqua, Silney* pracy y pilności przidawać. *Mącz* 427a, 248a; *Navo* – Przidaię pilności. *Calep* 691b, 1012b; Y tak wżelkiey pilności/ przydaway do tego/ Iákobyś mnie Stárcowi/ co ípráwił wdźięcznego. *PaxLiz* Ev.

»przydawać serce [ku czemu]« = *zwracać uwagę (1)*: Nie przydaway fercá twego [*ne accommodes cor tuum Vulg Eccle 7/22*] ku zły rzeczy ludzi złych *BielKron* 81.

Synonimy: **1.** *dokładać, przykładać*; **b.** *przyczyniać*; **d.** *summować*; **3.** *mnożyć, pomnażać, przymnażać*; **4.** *przyczyniać, przynosić*; **5.** *przykładać, ustanawiać*; **6.** *przyczytać, przypisować*; **8.** *karmić*.

Formacje współrdzenne cf DAĆ.

Cf [PRZYDAWAJĄCY], PRZYDAWANIE, PRZYDAWANY

MN